

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ: Η ΜΑΚΡΑΙΩΝΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Κείμενο: Κοντομανώλης Νικόλαος, Δάσκαλος στο ΔΣ Πασιτίδας Ρόδου

Ηλ. διεύθυνση: daskalos10@gmail.com

Ρόδος, 3/9/2018

Αφηγητής 1: Η ιστορία των νησιών της Δωδεκανήσου είναι μακραίωνη και υπέρλαμπρη.

Αφηγητής 2: Μια και μόνο βόλτα στους δρόμους σε κάποιο από τα νησιά μας αρκεί για να το διαπιστώσει κανείς. Εξάισια μνημεία κάθε ιστορικής περιόδου μπορείς να συναντήσεις σε κάθε σου βήμα.

Αφηγητής 1: Στολίδια της κλασικής, ελληνιστικής, ιπποτικής, οθωμανικής και της ιταλικής περιόδου τα κοσμούν αλλά και ταυτόχρονα μαρτυρούν το πλήθος των λαών που πέρασαν από εδώ, το πλήθος των λαών που τα ήθελαν αλλά και τα έκαναν δικά τους.

Αφηγητής 2: Είναι εύκολο, επομένως, να αντιληφθεί κανείς πως το ταξίδι τους αυτό στον χρόνο δεν ήταν πάντα ευχάριστο. Πάμπολλες φορές οι κάτοικοί τους υπέμειναν τη σκλαβιά ενώ η μοίρα τους δοκιμάστηκε από διαφορετικούς κατακτητές.

Αφηγητής 1: Ο δρόμος για την ελευθερία και την ενσωμάτωση με τη μητέρα Ελλάδα δεν ήταν στρωμένος με ροδοπέταλα αλλά ήταν κεντημένος με διωγμούς, αγώνες και αίμα.

Τραγούδι (χορωδία)- ΔΩΔΕΚΑ ΑΨΙΔΕΣ

(Ποίηση: Φώτης Βαρέλης)

Δώδεκα αψίδες θριάμβου έχουν στηθεί
στα δώδεκα λιμάνια,
κι έχουν χρυσοσφυρηλατηθεί
με μόχθους κι εθνική περηφάνια.

Για να διαβεί η ποθητή μας λευτεριά
κυανόλευκα ντυμένη,
κάθε νησιού μας πάλι ένδοξη στεριά
ελεύθερη να γένει.

Κόποι και μόχθοι και αγώνες και διωγμοί
δε σβήσαν την ελπίδα,
απ' την βαριά σκλαβιά να απαλλαχτεί
η λατρεμένη μας πατρίδα.

Και να προβάλλει μ' ορμή η λευτεριά,
μάννα μας δοξασμένη,
για να αγκαλιάσει τα δώδεκα νησιά
δαφνοστεφανωμένη.

Αφηγητής 2: Ας ξετυλίξουμε, λοιπόν, σιγά σιγά το κουβάρι της δαιδαλώδους ιστορίας των νησιών μας ξεκινώντας από το έτος 1522, όταν δυο Ρόδιοι γεωργοί συναντιούνται έξω από τα μεγαλόπρεπα τείχη της Ρόδου.

Πράξη 1^η: 1522: Δύο Ρόδιοι γεωργοί συναντιούνται

Γιώργος	Γεια σου, Δημήτρη. Πώς τα πας, φίλε μου; Η σοδειά είναι καλή φέτος ή όπως και η περσινή;
Δημήτρης	Καλημέρα, Γιώργο. Ο Θεός να μας έχει γερούς... Είναι καλή. Δόξα τον Κύριο και μπορώ να έχω γεμάτο το πιάτο των παιδιών μου. Εσύ;
Γιώργος	Άκου, Δημήτρη: Όσο έχουμε τους Λατίνους στο νησί δεν έχω σκοτούρες. Και η σοδειά να μην είναι καλή, θα τα βολέψουμε. Έχει ο Θεός.
Δημήτρης	Τι' ναι αυτά που λες, βρε, Γιώργο. Κουζουλάθηκες; Κατακτητές είναι κι αυτοί. Στο κεφάλι μας τους έχουμε. Δεν είμαστε ελεύθεροι.
Γιώργος	Μπορεί... αλλά μια κοίτα απέναντι. Οι Οθωμανοί είναι ισχυροί. Τη Βασιλεύουσα την έχουν πάρει εδώ και χρόνια. Μια κουκίδα ο τόπος μας, σαν μύγα που κάθεται στη μύτη τους και τους ενοχλεί. Όσο κρατάν οι Ιππότες, θα έχουμε φαί για τα παιδιά μας γιατί αν πέσουν, αλίμονό μας. Η λεπίδα των σπαθιών τους δεν θα αφήσει τα κεφάλια μας στη θέση τους.
Δημήτρης	Μπορεί να έχεις δίκιο αλλά εγώ σκέφτομαι τη Ρόδο μας ελεύθερη, τα 12 νησιά μας περήφανα, όπως τότε που μας μάθαιναν στα σχολεία. Ένας τόπος πλούσιος, 12 νησιά....
Γιώργος	Σταμάτα να ονειροπολείς και κοίτα τους Αγαρηνούς που μας έβαλαν στο μάτι.
Δημήτρης	Δεν ονειροπολώ! (νευριάζει) Ποιο άλλο μέρος είχε Κολοσσό, πες μου;;; Για να φτιαχτεί ένα τέτοιο άγαλμα από τον Λίνδιο γλύπτη Χάρη, ένα από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας, σημαίνει ότι ο τόπος ήταν πλούσιος. Και να' ταν μόνο αυτό. Σ αυτόν τον τόπο άνθισαν τα γράμματα, οι επιστήμες και οι τέχνες. Κοίτα γύρω σου αρχαία στάδια, αρχαία θέατρα, ασκληπιεία, δωρικοί ναοί ... ή μήπως ξεχνάς πως ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα αγάλματα στον κόσμο ήταν έργο Ρόδιων; Για τη Νίκη της Σαμοθράκης μιλάω (σημ.: δεν είχε βρεθεί ως το 1522).
Γιώργος	Μη θυμώνεις. Τα ξέρω αυτά που λες και άλλα τόσα μπορώ να συμπληρώσω. Να σου θυμίσω τον μηχανισμό των Αντικυθήρων (σημ.: δεν είχε βρεθεί ως το 1522), το Σύμπλεγμα του Λαοκόωντα ή μήπως σπουδαίους Ρόδιους, όπως τον Ολυμπιονίκη Διαγόρα με την κόρη του, την Καλλιπάτειρα, και Κώες, όπως τον Ιπποκράτη, τον πατέρα της Ιατρικής. Μα φίλε μου, κοίτα το παρόν. Βιος μπορούμε να έχουμε μόνο με τους Ιππότες.
Δημήτρης	(Ξεφυσάει και μένει αμίλητος για λίγο) Το ξέρω. Δυστυχώς! Αλλά... μας αξίζει κάτι καλύτερο, βρε Γιώργο.
Βασίλης	(Έρχεται τρέχοντας) Τρέξτε, τρέξτε... Μπείτε μέσα στα τείχη γρήγορα. Κοιτάξτε προς τον ορίζοντα. Λευκά πανιά παντού. Ο αυτοκρατορικός στόλος... ο στόλος του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς, σας λέω.

Γιώργος	Ηρέμησε, ηρέμησε. Πάρε μια ανάσα και μίλα καθαρά.
Βασίλης	Όπως τότε, πριν 40 χρόνια, έτσι και τώρα. Μας επιτίθενται και πάλι. Έχουν κυριεύσει όλα τα Βαλκάνια. Ήρθε η σειρά μας...
Δημήτρης	Δεν θα τους περάσει. Η Ρόδος δεν θα πέσει ποτέ στα χέρια τους. Όπως λέει και ο Γιώργος : Κάλιο με τους Ιππότες παρά μ αυτούς.
Βασίλης	Στα τείχη γρήγορα. Θα πεθάνουμε με το σπαθί στα χέρια.

Ηχητικό απόσπασμα ξιφομαχίας

Πράξη 2^η: Οι αποκαμωμένοι ρόδιοι υπερασπιστές της πόλης

Παναγιώτης	Τόσους μήνες πολεμάμε κι αυτοί επιμένουν.
Ανδρέας	Τα τρόφιμα σωθήκαν. Πόσο καιρό θα αντέξουμε ακόμα;
Γρηγόρης	Μη φοβάστε. Θα φύγουν. Αφού δεν κατάφεραν να μπουν στην πόλη ως τώρα, θα φύγουν. Άσε που νομίζουν πως εμείς μπορούμε να αντέχουμε ακόμα για πολύ καιρό.
Γιάννης	Τόσο αίμα χύθηκε. Η τάφος έχει βαφτεί κόκκινη. Χιλιάδες πτώματα, χιλιάδες νέοι που οι μανάδες τους δεν θα τους ξαναπάρουν αγκαλιά...
Παναγιώτης	Ασ' τα αυτά. Εγώ αυτό που ξέρω είναι πως έκανε καλή δουλειά ο Μαρτινέγκο. Ούτε ένας λαγουμιτζής δεν κατάφερε να περάσει μέσα από τα τείχη. Ας πιούμε στην υγεία του (βγάζει ένα φλασκό από τη ζώνη και κάνει την πρόποση- το ίδιο κάνουν και οι άλλοι).
Ανδρέας	Στην υγεία του!
Γιάννης	Ας πιούμε σε όσους χάθηκαν.
Ανδρέας	Καλό παράδεισο να έχουν.
Γιάννης	Πάντως, εγώ θεωρώ πως κουράστηκαν και αυτοί μετά από τόσο καιρό. Είμαι σίγουρος πως σε λίγες μέρες θα φύγουν. Από τα τείχη των Ιωαννιτών Ιπποτών δεν μπορεί να περάσει κανένας θνητός.
Γρηγόρης	Σίγουρα. Τέτοια ψηλά τείχη και τόσο βαθιά και πλατιά τάφο δε συναντάς σε πολλά μέρη σε ολόκληρο τον κόσμο.
Γιάννης	Είναι ζήτημα τιμής για τον Σουλείμάν. Δεν θα τα παρατήσει τόσο εύκολα κι ας έχει χάσει τόσες χιλιάδες στρατιώτες.
Νίκος	(Πλησιάζει λαχανιασμένος) Προδοσία, προδοσία.
Γιάννης	Τι είναι αυτά που λες, Νικόλα. Μίλα καθαρά.
Νίκος	Προδοσία, σας λέω. Σηκωθείτε, πάρτε τις θέσεις σας, γρήγορα στις επάλξεις.
Ανδρέας	Πάρε μια ανάσα και πες μας τι συνέβη.
Νίκος	Ο Ντ Αμαράλ, αυτός ο αχρείος. Του το χρωστούσε από παλιά του Ντε Λιλ Ανταμ, του Μεγάλου Μάγιστρου. Καλά λένε πως η εκδίκηση είναι ένα πιάτο που τρώγεται κρύο.

Γρηγόρης	Θυμάστε τότε που ο Ντ Αμαράλ δεν τα κατάφερε να γίνει αυτός Μεγάλος Μάγιστρος;
Νίκος	Ξεχνιούνται αυτά, βρε Νικόλα. Μια λέγε.
Ανδρέας	Ε, να. Τώρα για να τον εκδικηθεί που του πήρε τη θέση, τον πρόδωσε, μας πρόδωσε, πρόδωσε την πόλη.
Νίκος	Δηλαδή;
Παναγιώτης	Ανέθεσε σ έναν υπηρέτη του να στείλει μήνυμα στον εχθρό να συνεχίσει την πολιορκία. Τους έριξε ένα βέλος με ένα γράμμα επάνω του. Έγραφε τάχα πως δεν αντέχουμε και πως αν συνεχίσει την πολιορκία θα παραδοθούμε. Ποιος ξέρει, άραγε, και τι του έταξε ο Σουλεϊμάν.
Γιάννης	(Νευριασμένος) Να καεί η ψυχή του στην κόλαση. Θα έχει το τέλος που αξίζει στους προδότες.
	Αφήστε τις κατάρες και πάρτε πάλι τα σπαθιά σας. Θα πολεμήσουμε μέχρι να χυθεί και η τελευταία σταγόνα του αίματός μας.

Πράξη 3^η: Η παράδοση της πόλης (ανατολίτικη μουσική)

Σουλεϊμάν	Η πόλη είναι πια έτοιμη να πέσει. Ούτε τρόφιμα έχουν ούτε και πυρομαχικά. Ας είναι καλά ο Ντ Αμαράλ. Πού να ήξεραν οι ανόητοι πως εκτός των άλλων έχει κρύψει και τα πυρομαχικά τους. Χα χα χα! Κανείς δεν θα σκεφτεί ποτέ σ' όλους τους αιώνες ότι είναι θαμμένα στα υπόγεια του ναού του Αγίου Ιωάννη. Η πόλη είναι άοπλη και οι υπερασπιστές της αδύναμοι και καταβεβλημένοι. Πηγαίνετε καλοί μου υπήκοοι και διαμηνύστε στον Ντε Λιλ Άνταμ πως αν μου παραδώσει με τη θέλησή του την πόλη, τότε θα αφήσω αυτόν και τους Ιππότες του να φύγουν ανενόχλητοι και να πάνε όπου στην ευχή του Αλλάχ θέλουν.
2 Υπήκοοι	Μάλιστα, αφέντη. ....
Υπήκοος 1	Μέγα Μάγιστρε των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη. Σου φέρνουμε μήνυμα από τον αφέντη μας.
Υπήκοος 2	Ο αφέντης μας είναι μεγαλόψυχος. Σας δίνει περιθώριο λίγων ημερών να παραδώσετε την πόλη στην εξοχότητά του. Αν φερθείτε συνετά και το πράξετε αυτό, τότε θα σας αφήσει να φύγετε χωρίς να σας πειράξει και να πάτε όπου θέλετε.
Υπήκοος 1	Αν, όμως, φερθείτε ανόητα, τότε δε θα μείνει κανένα κεφάλι στη θέση του.
Μέγας Μάγιστρος	(Νευριασμένος) Να παραδώσω την πόλη! Ιεροσυλία! (Μονολογεί) Αυτό το νησί το επέλεξαν οι πρόγονοί μου όταν έφυγαν από τους Αγίους Τόπους. Διακόσια ολόκληρα χρόνια είναι το σπίτι μας. Πώς μπορώ να πάρω μια τέτοια απόφαση. Κύριε, γιατί έδωσες σε εμένα να πιω αυτό το πικρό ποτήρι; Αν, όμως, δεν φύγουμε, η μοίρα μας είναι βέβαιη. Οι πολεμιστές μου είναι εξαντλημένοι και τα τείχη ετοιμόρροπα από τις συνεχείς μάχες. Δεν έχω επιλογή (ξεφυσάει). Μα δίνω όρκο ιερό στους πατεράδες μας

	πως το τέλος των Ιπποτών δεν ήρθε ακόμη. Θα ξαναγίνουμε δυνατοί. Μπορεί να χάσαμε τώρα μα ο πόλεμος δεν τελείωσε ακόμη. (Απευθύνεται στους Τούρκους Υπηκόους)Ενημερώστε τον αφέντη σας πως θα γίνει το θέλημά του. Η πόλη έπεσε.
--	--

Μαυροφορεμένες γυναίκες μοιρολογούν για την άλωση της πόλης της Ρόδου (ακούγεται ήχος από καμπάνες που χτυπούν πένθιμα)

Σήμερα δεν ξημέρωσε,
το φως του ήλιου εχάθη.
Δάκρυ τη γη επότισε,
ξεράθει το χορτάρι.

Τούρκοι την Ρόδο πήρανε,
πήρανε το Σμαράγδι,
που ο Φοίβος την ελίκνιζε
κι αφήσαν πίσω στάχτη.

Απόλλωνα, προστάτη της,
κάνε να ξημερώσει
και κάποια μέρα φωτεινή
να μας ελευθερώσεις.

Αφηγητής 1: Έτσι τα νησιά μας, ύστερα από 2 αιώνες ιπποτικής κατοχής, έπεσαν στα χέρια των Οθωμανών.

Αφηγητής 2: Και, όπως στον υπόλοιπο τουρκοκρατούμενο ελλαδικό χώρο, οι διώξεις και οι κακουχίες του ελληνικού στοιχείου ήταν πολλές.

Πράξη 4^η: Στο οχυρωμένο τμήμα της πόλης της Ρόδου μια γιαγιά διαβάζει ένα παραμύθι στο εγγόνι της

Παιδί	Γιαγιάκα μου, θα μου διαβάσεις ένα παραμύθι για να κοιμηθώ.
Γιαγιά	Ό,τι θέλει το αγοράκι μου. Εγώ ποτέ δεν του χαλάω χατίρι. Σήμερα λέω να σου διαβάσω αυτό εδώ με τους Ιππότες (παίρνει το παραμύθι στα χέρια της). Τι λες;
Παιδί	Ναι! Μου αρέσουν πολύ οι Ιππότες.
Γιαγιά	Το ξέρω αγάπη μου καλή. Λοιπόν, μια φορά και ένα καιρό σ ένα μεγάλο κάστρο που βρισκόταν στο νησί της Μάλτας ζούσαν κάτι δυνατοί Ιππότες, που η φήμη τους έφτανε στα πέρατα του κόσμου. Οι Ιππότες αυτοί, όμως, δεν ζούσαν πάντα στην Μάλτα αλλά έφτασαν εκεί από τη Ρόδο. Τα κατορθώματά τους ήταν σπουδαία και όλοι τους φοβούνταν. Ο πιο ξακουστός σε όλη την ιστορία τους ονομαζόταν Ντε

	Γκοζόν.
Παιδί	Γιατί γιαγιά;
Γιαγιά	Ανυπόμονό μου, αγόρι (τον τσιμπάει στο μάγουλο). Άκου τη συνέχεια: Αυτός, όταν ήταν νέος, έκανε ένα μεγάλο ανδραγάθημα: σκότωσε ένα φοβερό δράκο.
Παιδί	Ω!
Γιαγιά	Ως τότε κανείς δεν μπορούσε να τα βάλει με αυτόν τον δράκο. Αλλά ο έξυπνος Ντε Γκοζόν, με τη βοήθεια των εκπαιδευμένων του σκυλιών σκότωσε τον τρομερό δράκο και έσωσε το νησί της Ρόδου. (Χτυπήματα στην πόρτα...)
Τούρκος στρατ. 1	Ανοίξτε γκιαούρηδες, ανοίξτε γιατί θα σπάσουμε την πόρτα.
Γιαγιά	Παναγιά μου. Τι να θέλουν πάλι οι ευλογημένοι. (απευθύνεται στο παιδί) Εσύ κρύψου καλού κακού πίσω απ' το ντιβάνι. Μη μας βρει κανένα κακό. (Μπαίνουν βίαια μέσα 2 τούρκοι στρατιώτες)
Γιαγιά	Τι θέλετε αφέντες μου; Τον προηγούμενο μήνα δε σας πλήρωσα τον φόρο; Δεν έχω να σας δώσω τίποτα άλλο.
Τούρκος στρατ. 2	Ήρθαμε να σου ανακοινώσουμε, γιαγιά, τη νέα διαταγή του πολυχρονεμένου μας πάσα.
Γιαγιά	Νέα διαταγή; Ποια νέα διαταγή;
Τούρκος στρατ. 1	Άκου γυναίκα. Εντός δύο ημερών, εσύ όπως κι όλοι οι Έλληνες που ζείτε εντός των τειχών, θα πάρετε μαζί σας ό,τι έχετε και δεν έχετε και θα πάτε να ζήσετε έξω από τα τείχη.
Τούρκος στρατ.2	Κανείς σας πια δε θα μένει εδώ.
Γιαγιά	Τι 'ναι αυτά που λέτε αφέντες μου; Πώς να φύγω, γριά γυναίκα, από το σπίτι μου. Πού θα πάω στην ηλικία μου;
Τούρκος στρατ. 1	Δεν ακούς μάλλον τι σου λέμε γιαγιά. Έχεις 2 μέρες καιρό! Το σπίτι σου θα κατασχεθεί άμεσα. (Κάνουν μεταβολή και φεύγουν)
Γιαγιά	(Θρηνώντας στα γόνατα) Αχ, τι κακό με βρήκε στα γεράματα. Γιατί θεέ μου να περάσω άλλη μια τέτοια δοκιμασία;
Παιδί	(εμφανίζεται). Γιαγιά, γιαγιά, γιατί κλαις;
Γιαγιά	Πάρε το παραμύθι σου, αγόρι μου, και όλα σου τα παιχνίδια. Μας παίρνουνε το σπίτι μας, εδώ που στεγάσαμε τα όνειρά μας.
Παιδί	Και πού θα πάμε γιαγιά;
Γιαγιά	Η Παναγιά θα μας βοηθήσει. Κουράγιο παιδί μου...

Αφηγητής 1: Έτσι και έγινε. Όλοι οι Έλληνες υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους που βρίσκονταν στο τειχισμένο τμήμα της πόλης και να ζήσουν σε συνοικίες γύρω από τα τείχη, τα λεγόμενα μαράσια.

Αφηγητής 2: Βέβαια, τους δόθηκε η δυνατότητα να εισέρχονται κατά τη διάρκεια της ημέρας προκειμένου να εργαστούν. Ωστόσο, μόλις σκοτείνιαζε, υποχρεώνονταν να βγουν από τα τείχη πριν κλείσουν οι πύλες, γιατί σε αντίθετη περίπτωση η φρουρά που υπήρχε θα τιμωρούσε τους παραβάτες.

Τραγούδι (χορωδία)- ΥΠΟΜΟΝΗ

(Στιχουργός: Σακελλάριος Αλ., Συνθέτης: Ξαρχάκος Στ.)

Γειτονιά, ο δρόμος σου στενός
παγωνιά και γκρίζος ουρανός
μαύρη ζωή, βράδυ πρωί
για συντροφιά μια συννεφιά
υπομονή, υπομονή, υπομονή

Κάντε υπομονή
κι ο ουρανός θα γίνει πιο γαλανός
Κάντε υπομονή
μια λεμονιά ανθίζει στη γειτονιά

Υπομονή, υπομονή, υπομονή

Κάντε υπομονή
κι ο ουρανός θα γίνει πιο γαλανός
Κάντε υπομονή
μια λεμονιά ανθίζει στη γειτονιά

Αφηγητής 1: Δεν μπορούσαν, όμως, να κάνουν άλλη υπομονή. Οι Δωδεκανήσιοι ασφυκτιούσαν, δεν άντεχαν άλλο τον τουρκικό ζυγό. Γι' αυτό συμμετείχαν ενεργά σε επαναστατικές ενέργειες για την απελευθέρωση τους γιατί, όπως γράφει κι ο Ρήγας στον Θούριό του: “Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή - παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή”.

Αφηγητής 2: Προσωπικότητες, όπως ο Πάτριος Εμμανουήλ Ξάνθος, ένας από τους ιδρυτές της Φιλικής Εταιρίας, της Εταιρίας που προετοίμασε και οργάνωσε την Ελληνική Επανάσταση, κατέχουν ιδιαίτερη θέση στην ελληνική ιστορία ενώ οι Κασιώτες ναυτικοί αναδείχτηκαν σε μπροστάρηδες του αγώνα των νησιών.

Πράξη 5^η: Οι εφημεριδοπώληδες (7 Ιουνίου 1824)

Εφημεριδοπώλης Α	Έκτακτο παράρτημα, Έκτακτο παράρτημα!
Εφημεριδοπώλης Β	Οι Οθωμανικές δυνάμεις με τη συνδρομή του πασά της Αιγύπτου Μεχμέτ Αλή κατέστρεψαν ολοκληρωτικά το νησί της Κάσου!

Εφημεριδοπώλης Α	Το νησί με τους ξακουστούς ναυτικούς που πρωτοστάτησαν στις ναυμαχίες κατά των Τούρκων, το νησί, που βοήθησε όσο κανένα άλλο στον Κρητικό ξεσηκωμό, έπεσε.
Εφημεριδοπώλης Β	Το ναυτικό μας προπύργιο με τον πανίσχυρο στόλο του, το φόβητρο της Ανατολικής Μεσογείου, δεν υπάρχει πια στον χάρτη. Εφημερίδες....
Εφημεριδοπώλης Α	Παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις τους προς την επαναστατημένη κυβέρνηση για βοήθεια, οι κάτοικοι της Κάσου απέμειναν απροστάτευτοι την κρίσιμη ώρα της Τουρκοαιγυπτιακής εισβολής και υπέστησαν ολοκληρωτική καταστροφή.
Εφημεριδοπώλης Β	Πολλοί αγωνιστές κατέφυγαν στα βουνά ενώ υπολογίζεται ότι περίπου 2.000 κάτοικοι θανατώθηκαν.
Εφημεριδοπώλης Α	Τα γυναικόπαιδα του νησιού αιχμαλωτίστηκαν και πουλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής.
Εφημεριδοπώλης Β	Το νησί έχει πλέον καταστραφεί ολοσχερώς.
Εφημεριδοπώλης Α	Εφημερίδες... Εφημερίδες....

Αφηγητής 1: «Ο σπόρος της λευτεριάς ποτίζεται με αίμα και όχι με νερό», λέει ο Καζαντζάκης. Κι εμείς οι Δωδεκανήσιοι το ξέρουμε καλά, το έχουμε χαραγμένο στο δέρμα μας.

Αφηγητής 2: Κι ενώ όλα τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας απολάμβαναν το ένα μετά το άλλο τον αέρα της λευτεριάς, τα Δωδεκάνησα απλώς αλλάζουν χέρι αφέντη.

Χορογραφία: Η Ελλάδα μεγαλώνει

(Εμφανίζεται ένα παιδί, «η Ελλάδα», στο κέντρο της σκηνής και οι περιοχές που αναφέρονται παρακάτω παρουσιάζονται με παιδιά μαυροφορεμένα – στο στήθος τους έχουν γραμμένο το όνομα της περιοχής που αντιπροσωπεύουν - καθισμένα στα γόνατα. Κάθε φορά που αναφέρεται το όνομα της περιοχής, η Ελλάδα το αγκαλιάζει και του βάζει μια μπλε κορδέλα. Στο τέλος αποχωρούν όλοι μαζί αγκαλιασμένοι εκτός από το παιδί που αντιπροσωπεύει τα Δωδεκάνησα, το οποίο μένει μόνο του στη σκηνή).

Αφηγητής 1: 1830: Η Ελλάδα γίνεται ανεξάρτητο κράτος και περιλαμβάνει την Πελοπόννησο, τις Κυκλάδες και την Στερεά Ελλάδα με όριο τους ποταμούς Αχελώο - Σπερχειό.

Αφηγητής 2: 1832: Η συνοριακή γραμμή επεκτείνεται σε Αμβρακικό – Παγασητικό κόλπο.

Αφηγητής 1: 1863: Η Αγγλία παραχωρεί στην Ελλάδα τα Επτάνησα ως δώρο για το νέο βασιλιά Γεώργιο Α'.

Αφηγητής 2: 1881: Η Θεσσαλία αποτελεί τμήμα του εθνικού κορμού.

Αφηγητής 1: 1912 -1913: Με τους Βαλκανικούς πολέμους απελευθερώνονται η Ήπειρος, η Μακεδονία, η Κρήτη και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Αφηγητής 2: 1920: Ήταν η σειρά της Θράκης να ενσωματωθεί με τη μητέρα – Ελλάδα.

Αφηγητής 1: Και τα Δωδεκάνησα; (Μπαίνει ένα άλλο παιδί με τα χρώματα της Ιταλίας, βάζει στο παιδί-Δωδεκάνησα μια πράσινη κορδέλα και το τραβάει μαζί του εκτός σκηνής).

Αφηγητής 2: Δεν είχε έρθει η ώρα τους ακόμα καθώς ένας νέος κατακτητής είχε κάνει την εμφάνισή του την Άνοιξη του 1912.

(μετά το τέλος της χορογραφίας)

Αφηγητής 1: Οι Δωδεκανήσιοι υποδέχθηκαν τους Ιταλούς με ενθουσιασμό, θεωρώντας πως ήρθαν σαν απελευθερωτές αλλά γρήγορα οι ελπίδες τους διαψεύστηκαν.

Πράξη 6^η: Το Πανδωδεκανησιακό Συνέδριο στην Πάτμο

	(μπαίνουν οι Σύεδροι πανηγυρίζοντας)
Αρβανιτόπουλος	Σήμερα ξημέρωσε μια νέα μέρα για τα νησιά μας, μια υπέροχη μέρα.
Πετρίδης	Ναι αγαπητοί μου. Αυτή η μέρα θα μείνει στην ιστορία με χρυσά γράμματα.
Πιπίνος	Επιτέλους τα νησιά μας ελευθερώθηκαν.
Όλοι μαζί	Ναι, είμαστε ελεύθεροι.
Ολυμπίτης	Τα αδέρφια μας, οι ομόθησκοί μας Ιταλοί, έδιωξαν τους απολίτιστους κατακτητές μας.
Αρβανιτόπουλος	Ήρθε επιτέλους η πολυπόθητη ένωση μας με τη μητέρα Ελλάδα.
Πετρίδης	Ναι, φίλοι μου. Αλλά, όπως ξέρετε σήμερα συγκεντρωθήκαμε εδώ, στη μονή Ιωάννου Θεολόγου της Πάτμου, για να μην περιοριστούμε στα λόγια.
Πιπίνος	Ασφαλώς. Σήμερα θα ανακηρύξουμε την αυτονομία των νησιών μας και θα υπογράψουμε το σχετικό ψήφισμα το οποίο θα παραδώσουμε στον Ιταλό κυβερνήτη της Δωδεκανήσου.
Ολυμπίτης	Λοιπόν, ας μην χρονοτριβούμε. Διάβασέ μας το άλλη μια φορά κ. Αρβανιτόπουλε κι ας το συνυπογράψουμε.
Αρβανιτόπουλος	<p>Ακούστε... (διαβάζει το ψήφισμα) «Ψήφισμα του Εθνικού Πανδωδεκανησιακού Συνεδρίου. (Πάτμος, Ιούνιος 1912)</p> <p><i>Το Κοινόν των Νησιωτών του Αιγαίου, αποτελούμενον εκ των πληρεξουσίων των υπό της Ιταλίας καταληφθεισών νήσων, συνελθόν εν Πάτμω κατ' εντολήν του Ελληνικού Λαού, ψηφίζει:</i></p> <p><i>A. Ευχαριστεί κατά πρώτον τους Ιταλούς, διότι πιστεύει ότι η επέμβασίς των ήτο ευεργετική και αι υποσχέσεις των ειλικρινείς.</i></p> <p><i>B. Διαδηλοί την στερρεάν απόφασιν του λαού των χριστιανικών τούτων νήσων, όπως υποστή πάσαν θυσίαν, ίνα μη επανέλθη υπό το καταλυθέν τουρκικόν καθεστώς.</i></p> <p><i>Γ. Διακηρύσσει τον προαιώνιον εθνικόν των Νησιωτών πόθον της ενώσεως αυτών μετά της μητρός των Ελλάδος.</i></p> <p><i>Δ. Κηρύσσει μέχρι της εθνικής αποκαταστάσεως των Δωδεκανήσων, την πλήρη αυτονομίαν των απελευθερωθεισών νήσων.</i></p> <p><i>Ε. Ονομάζει το σύνολον των ούτω αυτονομουμένων νήσων «Πολιτεία του Αιγαίου».</i></p>
Όλοι μαζί	Εις την Ελευθερία! (το υπογράφουν).

Πετρίδης	Ας μην καθυστερούμε. Πάμε να παραδώσουμε αντίγραφο του ψηφίσματος στον επικεφαλής των Ιταλικών στρατευμάτων, Τζιοβάνι Αμέλιο.
Πιπίνος	Ναι. Αρκετά υπομείναμε τόσους αιώνες. Πάμε γρήγορα. (Πηγαίνουν στο γραφείο του Αμέλιο, όπου συναντούν τη γραμματέα του)
Γραμματέας	Παρακαλώ, οι κύριοι;
Ολυμπίτης	Είμαστε οι αντιπρόσωποι των Δωδεκανησίων. Οριστήκαμε από τους συντοπίτες μας να αναλάβουμε δράση για το θέμα της απελευθέρωσης του τόπου μας.
Γραμματέας	Μπορείτε να γίνετε πιο συγκεκριμένοι, παρακαλώ.
Αρβανιτόπουλος	Ασφαλώς. Έχουμε υπογράψει Ψήφισμα σύμφωνα με το οποίο ανακηρύσσουμε τα νησιά αυτόνομα και τα ονομάζουμε «Πολιτεία του Αιγαίου» με στόχο την Ένωσή τους με την Ελλάδα. Θα θέλαμε να δούμε τον ευεργέτη μας, τον Κυβερνήτη κ. Αμέλιο για να του το παραδώσουμε.
Γραμματέας	Επειδή ο ίδιος είναι πολύ απασχολημένος, δεν μπορεί να σας δεχτεί. Μπορείτε να το δώσετε σ' εμένα και θα του το παραδώσω ιδιοχείρως.
Πετρίδης	Ασφαλώς. Ορίστε.
Γραμματέας	Παρακαλώ περιμένετε. (βγαίνει εκτός σκηνής και σε λίγο επιστρέφει) Κύριοι, ο Αντιστράτηγος δεν προτίθεται να παραλάβει αυτό το κείμενο. Δεν αναγνωρίζει ούτε εσάς ούτε το κείμενό σας. Καλημέρα σας. (τους επιστρέφει το ψήφισμα και φεύγει).
Πιπίνος	(μένουν άναυδοι) Ορίστε... Όχι δεν μπορεί. Τόσα όνειρα δεν μπορεί να πήγαν χαμένα.
Ολυμπίτης	Αυτό δεν πρέπει να μείνει αναπάντητο. Οι προσπάθειές μας πρέπει να συνεχιστούν και θα συνεχιστούν.

Αφηγητής 1: Οι στίχοι του Οδυσσέα Ελύτη είναι αντιπροσωπευτικοί:

Ήρθαν ντυμένοι "φίλοι" / Αμέτρητες φορές οι εχθροί μου/Το παμπάλαιο χώμα πατώντας./ Και το χώμα δεν έδεσε ποτέ με τη φτέρνα τους.

Αφηγητής 2: Αντί, λοιπόν, για την πολυπόθητη ένωση ξεκίνησαν διώξεις όσων εξέφραζαν φανερά το Δωδεκανησιακό αίτημα, παρακολουθήσεις, φυλακίσεις και εξορίες. Μάλιστα, το 1919, στο ειρηνικό Πανδωδεκανησιακό συλλαλητήριο για την ένωση των Δωδεκανήσων με την Ελλάδα, οι ιταλικές αρχές σκόρπησαν τον θάνατο.

Αφηγητής 1: Παρά τις προσπάθειες του Δωδεκανησιακού λαού, τα νησιά προσαρτώνται επίσημα στην Ιταλία με τη συνθήκη της Λωζάννης και αναλαμβάνει διοικητής τους ο Μάριο Λάγκο ενώ το 1937 τον διαδέχεται ο στρατάρχης Τσέζαρε Μαρία Ντε Βέκκι, οπότε και η πίεση του ελληνικού στοιχείου εντείνεται στον μέγιστο βαθμό.

Πράξη 7^η: Το κρυφό σχολειό – πραγματικότητα και όχι θρύλος

	(Δυο παιδιά με σχισμένα ρούχα κινούνται γρήγορα σ' ένα σοκάκι έχοντας ένα ξεθωριασμένο βιβλίο παραμάσχαλα)
--	--

Μιχαλάκης	Τρέχα γρήγορα σου λέω.
Δέσποινα	Δεν μπορώ πιο γρήγορα, Μιχάλη, πονάνε τα πόδια μου.
Μιχαλάκης	Έλα δεν πρέπει να μας δουν.
Δέσποινα	Το ξέρω αλλά είμαι νηστική. Δεν έχω βάλει τίποτα στο στόμα μου από χθες. Περπατάω όσο πιο γρήγορα μπορώ.
Μιχαλάκης	Το χεις καλά κρυμμένο το βιβλίο σου;
Δέσποινα	Ναι, ναι, μην ανησυχείς. Δεν θα το προσέξει κανείς.
Μιχαλάκης	Έλα φτάσαμε. Κάτσε να χτυπήσω την πόρτα, όπως συμφωνήσαμε με τον κύριο. (χτυπάει συνθηματικά την πόρτα – 3 φορές συνεχόμενα, μετά 1 και τέλος 2. Η πόρτα ανοίγει) Μπες μέσα γρήγορα.
Δάσκαλος	Καλώς τα παιδιά. Ελάτε, καθίστε να πάρετε καμιά ανάσα. Να σας γνωρίσω και την καινούρια σας συμμαθήτριά. Από δω η Γεωργία.
Γεωργία	Γεια σας!
Μιχαλάκης	Καλώς ήρθες. Εγώ είμαι ο Μιχάλης κι από δω η Δέσποινα.
Γεωργία	Χάρηκα. Από σήμερα θα έρχομαι να μαθαίνω κι εγώ ελληνικά με τον κ. Παναγιώτη.
Δέσποινα	Σ έβγαλαν κι εσένα οι γονείς σου από το σχολείο;
Γεωργία	Ναι. Δεν ήθελαν να ιταλοποιηθώ, όπως λένε, γιατί στο σχολείο, όπως ξέρετε, η ελληνική γλώσσα διδάσκεται χωρίς βιβλία, προαιρετικά, και μόνο στις πρώτες τάξεις του δημοτικού.
Δέσποινα	Ναι. Η γλώσσα μας έχει χαρακτηριστεί ως «τοπική γλώσσα» και διδάσκεται η ιταλική ως μητρική ενώ είναι υποχρεωτικό το μάθημα της «φασιστικής αγωγής». Αχ... ευτυχώς και το κρυφό σχολείο του κ. Παναγιώτη γιατί θα μέναμε αναλφάβητοι!
Γεωργία	Βέβαια λειτουργεί και το κατηχητικό με τον παπα – Χρήστο αλλά οι γονείς μου προτίμησαν να με στείλουν εδώ.
Δάσκαλος	Είναι πολύ δύσκολη η κατάσταση παιδιά, το ζείτε άλλωστε. Προσπαθούν να μας αφελληνίσουν αλλά δεν θα τους περάσει. Πρέπει να έχετε κουράγιο και πίστη. Κάποια μέρα, δεν μπορεί, θα ελευθερωθούν τα νησιά μας με τη βοήθεια της Παναγίας. Σηκωθείτε να ψάλλουμε όλοι μαζί τον Ακάθιστο Ύμνο.
Όλοι μαζί	Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω σοὶ ἡ πόλις σου, Θεοτόκε· ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοί· Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε.
Δάσκαλος	Καθίστε. Σήμερα παιδιά δε θα κάνουμε μάθημα από τα βιβλία σας αλλά θα σας μιλήσω για τον Δωδεκανήσιο υπολοχαγό Αλέξανδρο Διάκο, ο οποίος είναι ο πρώτος

Μιχαλάκης	Έλληνας Αξιωματικός που σκοτώθηκε μαχόμενος στο ελληνοαλβανικό μέτωπο. Ο Αλέξανδρος Διάκος γεννήθηκε στη Χάλκη και μεγάλωσε στη Ρόδο και έπεσε πριν λίγες μέρες για την πατρίδα πολεμώντας στην πρώτη γραμμή τους Ιταλούς στα βουνά της Πίνδου.
Δάσκαλος	Κύριε, αφού τα Δωδεκάνησα ανήκουν στην Ιταλία, μάλιστα τα έχουν μετονομάσει Ιταλικά Νησιά του Αιγαίου, πώς βρέθηκε ένας συμπατριώτης μας στην πρώτη γραμμή του ελληνο-ιταλικού πολέμου;
Δέσποινα	Πολύ καλή ερώτηση, Μιχάλη. Δόθηκε η δυνατότητα για εθελοντική κατάταξη Δωδεκανήσιων εθελοντών στον ελληνικό στρατό παρόλο που έχουμε ιταλική υπηκοότητα και έχει μάλιστα συγκροτηθεί Σύνταγμα Δωδεκανησίων. Τρέμετε μακαρονάδες. Δεν θα ξέρετε πώς να ξεφύγετε σε λίγο. (ακούγεται το τραγούδι «Παιδιά της Ελλάδος παιδιά» κι αποχωρούν από τη σκηνή)

Χορογραφία: Το αίσιο τέλος

Αφηγητής 1: Και η ιστορία έκρυβε πολλές εκπλήξεις για τους Ιταλούς και για την τύχη των νησιών μας (εμφανίζεται το παιδί – Δωδεκάνησα γονατισμένο στο κέντρο της σκηνής και από πάνω του, κρατώντας το από τον ώμο, το παιδί που παριστάνει την Ιταλία).

Αφηγητής 2: Ήδη από το 1939 είχε ξεσπάσει ο Β Παγκόσμιος πόλεμος ανάμεσα στις Δυνάμεις του Άξονα και τους Συμμάχους, τμήμα του οποίου είναι και ο Ελληνο-ιταλικός πόλεμος. Το 1943, μετά την αποπομπή του Μουσολίνι, η Ιταλία αναγκάστηκε να υπογράψει ανακωχή με τους Συμμάχους. Τότε οι Γερμανοί, χωρίς να χάνουν χρόνο, κατέλαβαν τα νησιά (αποχωρεί το παιδί – Ιταλία και παίρνει τη θέση του το παιδί-Γερμανία. Βγάζει από τα Δωδεκάνησα την πράσινη κορδέλα και του φοράει κίτρινη).

Αφηγητής 1: Μετά το τέλος του Β Παγκόσμιου πολέμου, το Μάιο του 1945, τα νησιά παραδόθηκαν στους Άγγλους (εμφανίζεται το παιδί – Αγγλία που διώχνει το παιδί – Γερμανία. Παίρνει τη θέση του πάνω από το παιδί-Δωδεκάνησα και του φοράει κόκκινη κορδέλα).

Αφηγητής 2: Ύστερα από ένα χρονικό διάστημα διαπραγματεύσεων, υπογράφηκε η συνθήκη του Παρισιού που κατοχύρωνε την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα. Στις 31 Μαρτίου 1947 έγινε η παράδοση από τους Άγγλους στον αντιναύαρχο Περικλή Ιωαννίδη. Ωστόσο, η ενσωμάτωση επίσημα εορτάζεται την 7η Μαρτίου 1948 με τον ερχομό του βασιλέα Παύλου στη Ρόδο (έρχεται το παιδί – Ελλάδα, φοράει στο παιδί - Δωδεκάνησα την μπλε κορδέλα, το σηκώνει, το αγκαλιάζει και αποχωρούν μαζί από τη σκηνή).

Τραγούδι (χορωδία)- ΕΝΩΣΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

(Ποίηση: Φώτης Βαρέλης)

Αιώνες περιμέναμε, πατρίδα να σε δούμε,
κι από τη Μαύρη τη σκλαβιά να ελευθερωθούμε.

Ελλάδα μάνα μας γλυκιά, γνώρισε τα παιδιά σου,
με δάκρυα σε δέχονται τα δώδεκα νησιά σου.

Σφίξε μας μάνα σφίξε μας μέσα στην αγκαλιά σου,
δεν είμαστε πια ορφανά, γιατί είμαστε κοντά σου.

Ζήτω αθάνατη Ελλάς πατρίδα δοξασμένη,
φωνάζουμε από χαρά μαζί σου ενωμένοι.

Ελλάδα μάνα ποθητή που είσαι αιωνία,
συ τα νησιά μας έσωσες από την τυραννία!

Παραδοσιακοί χοροί

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Το έργο αυτό αφιερώνεται:

- α) στη μνήμη του παππού μου, Κοντομανώλη Νικόλαου, του οποίου τα ζώα επιτάχθηκαν από τους κατακτητές με αποτέλεσμα να δυσκολευτεί να θρέψει την οικογένειά του ενώ αργότερα τον βασάνισαν ανηλεώς για ένα ολόκληρο βράδυ μέσα στο ίδιο του το σπίτι επειδή περιέθαλψε και φυγάδεψε κάποιον άνδρα της «αντίστασης»,
- β) στον «καθημερινά μαχόμενο» δάσκαλο που αναζητά εναλλακτικούς / βιωματικούς / ενεργητικούς τρόπους προσέγγισης της γνώσης.

Πρόσωπα: Αφηγητής 1, Αφηγητής 2, Γιώργος, Δημήτρης, Βασίλης, Παναγιώτης, Ανδρέας, Γρηγόρης, Γιάννης, Νίκος, Σουλεϊμάν, Υπήκοος 1, Υπήκοος 2, Μέγας Μάγιστρος, Μαυροφορεμένες γυναίκες, Παιδί, Γιαγιά, Τούρκος στρατ. 1, Τούρκος στρατ. 2, Εφημεριδοπώλης Α, Εφημεριδοπώλης Β, Αρβανιτόπουλος, Πετρίδης, Πιτίνος, Ολυμπίτης, Γραμματέας, Μιχαλάκης, Δέσποινα, Δάσκαλος, Γεωργία, παιδιά για τις χορογραφίες και τη χορωδία.

Βιβλιογραφία

- Παπαχριστοδούλου, Χρ., (1972) *Ιστορία της Ρόδου, Από τούς προϊστορικούς χρόνους έως την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου 1948*, Στέγη γραμμάτων και τεχνών, Αθήναι.
- Παυλίδης Β., (1999) *Ρόδος, Μια Ιστορία 1306-1522*, RODOS IMAGE, Ρόδος.
- https://el.wikipedia.org/wiki/Ιταλοκρατία_στα_Δωδεκάνησα
- <https://el.wikipedia.org/wiki/Ρόδος>
- <http://kasos.gr/history/>
- <http://www.imerodromos.gr/dodekanisa/>